

DELA VSKA POLITIKA

Uredništvo je v Mariboru, Ruška cesta, poštni predal 22. Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Uprava: Maribor, Ruška cesta 5, poštni predal 22. Ljubljana VII, Zadrugi dom.

Izhaja vsako sredo in soboto.

Naročnina za državo SHS znaša mesečno 10 Din, za inozemstvo mesečno 15 Din.

Malih oglasov, ki služijo v posredovanje in socialne namene delavstva ter nameščencev, stane vsaka beseda 50 para, Delo tiskana beseda stane 1.— Din. Malih oglasov trgovskega značaja, stane beseda 1.— Din. V oglasnem delu stane pešna enostolpna vrsta 1.50 D. Pri večjem številu objav popust. Čekovni račun: 14.335. — Reklamacije se ne frankirajo.

Štev. 79.

Sreda 25. septembra 1929.

Leto IV.

Revizionisti socialnega zavarovanja.

Neupravičeni napadi na socialno zavarovanje in njegove institucije.

V »Slovenskem Narodu« je izšel pred dnevi dolgočuden članek znanih mariborskih pseudosocialnih politikov, o reviziji socialnega zavarovanja. In gotovi lističi so ga hitro pograbili in ga kažejo svetu kot nekaj poseben umotvor. Razumemo, da menijo gotovi krogi, da je sedaj čas za odpravo še tisto malo socialne zaščite delavstva, ki se sedaj izvaja in da naptijo ves socialni riziko delavstvu na rame. Odprava vseh delavskih pravic in pa neomejen delovni čas za kos suhe polente na dan, to bi nekaterim »scharfmacherjem« najbolj prijalo. Upamo pa, da ne bo lahko šlo. Člankar v »Slovenskem Narodu« nastopa kot nekaj strokovnjak na polju socialnega zavarovanja, v resnici pa kaže, da ima o notranjem stroju tega zavarovanja prav malo pojma. Trdi, da znašajo samo prispevki za socialno zavarovanje pri obrtniku več kakor vsi drugi davki letno, kar je enostavno demagogija, ker bi že po njegovih, za lasé privlečenih računih znašalo prvo 1.959.86 Din, drugo pa 3.305.— Din. Dalje trdi, da morajo vsi obrtniki enako plačevati za nezgodno zavarovanje, če se pripetijo pri njih kake nezgode ali pa ne. Tudi to ni res, ker je vsak obrt natančno klasificiran in plača čevljar samo 4% bolniškega prispevka kot nezgodni prispevek, podjetnik, ki podira les v planini pa 87%. Mislimo, da je tu značaj obrata dovolj vpoštevati in da se razni čevljarji, trgovci in gostilničarji ne morejo pritoževati, da bi jih nezgodni prispevki obremenjevali. Da se pa tudi v teh nenevarnih obratih zgodijo česte nezgode, pa kažejo uradne statistike; solidarno jamstvo pri nezgodnem zavarovanju temelji pač na istih principih, kot požarno zavarovanje. Člankar je gotovo zavarovan proti požaru, čeprav pri njemu še nikoli ni gorelo. Nadaljna trditve, da se pri določevanju medznih razredov vajencev jemljejo za podlago tudi naturalne dajatve, kakor hrana, obleka in stanovanje, so neresnične, ker se že tri leta sem vsi vajenci, ki so na podlagi učne pogodbe sprejeti v uk, uvrščajo v prvi razred, ne glede, ali prejema kake dajatve v naravi ali v gotovini. V prvi razred se uvrščajo celo zidarski vajenci, ki imajo plačo po 40 in več dinarjev dnevno, če so bili na podlagi učne pogodbe sprejeti v uk. Seveda bi radi nekateri delodajalci kar vse svoje delavce zavarovali v prvi razred, da si zmanjšajo prispevke, kar pa seveda ne gre, če ne dokažejo razmerja z učno pogodbo.

Člankar primerja dalje Okrožni urad za zavarovanje delavcev z Mariborsko bolniško blagajno samostojnih trgovcev, kar je zelo smešno, če bi pri nepoučenih ljudeh ne vzbujalo vtisa objektivnosti. Tu znaša baje letni članski prispevek samo 360 Din, medtem ko znaša pri OUZD nad 600 dinarjev. Zato pa imajo trgovci svobodno izbiro zdravnik in drugi razred v bolnici. Člankar pa ne pove, da se pri bolniški blagajni ne izplačuje nikakršna hranarina, temveč v izrednih slučajih neke podpore, da pri trgovcih ni tistih socialnih rizikov kakor pri delavcih, kjer je skoraj vsak član enkrat ali dvakrat letno bolan, da mora biti izreden slučaj, če se kak trgovec ponesreči, da so pri njih porodi zelo redki, da trgovcu ni treba spat v kaki kleti in hoditi pozimi v strganih čevljih po dve uri daleč na delo, in da je redek

trgovec, ki bi jedel nezabeljeno polento. Zato so ti argumenti šepavi.

Člankar se obreguje tudi na preveliko širokogrudnost pri podpiranju porodnic. K temu je treba že precej hinavščine: ti gospodje pri vsaki priliki apelirajo na zdrav razvoj naroda in na čim višjo popularizacijo v interesu države, porodnici pa, ki mora brez vseh sredstev postaviti novega državljan na svet, niti tistih dveh mesecev počitka ne privoščijo in tistih par dinarjev, ki jih dobi za opremo deteta. Le rodite otroke, kako jih boste oskrbeli, to ni naša stvar!

Člankar tudi prav nič ne pomišlja, podtikati zavarovalnim uradom stvari, proti katerim se stalno z največjo težavo borijo; to je, izkoriščanje zavoda po delamrznih in brezposelnih; piše namreč sledeče: »... značilen je pojav, da ob vsaki stavki in vsakem večjem odpustu delavcev, število bolnikov nenadoma izredno poskoči in dosledno izdatki za zdravila in hranarino narastejo. Zavarovalnice načeloma prezirajo take pojave, češ, da bolniško zavarovanje ni samo zavod za zdravljenje, temveč najmanj v enaki meri tudi zavod za podpiranje brezposelnih... Čemu služijo pa potem fondii za brezposelne in potne podpore pri delavskih zbornicah in borzah dela?« To je že višek demagogije. Ali jo je znesla brezprimerna nevednost ali pa skrajna zlobnost. Za vsakega organa, ki mu je kdaj dal taka pojasnila, dobi člankar pri OUZD cekin. Kdor se količkaj zanima za naše socialno zavarovanje, ve, kako se OUZD bori ravno proti takim pojavom, kakor so brezposelnost in sezonski delavci in da mnogokrat tudi do podpor upravičeni delavci radi tega trpe, ne pa da bi OUZD take pojave še posebej podpiral. Še več, podpore se ne priznavajo niti starostno oslabilim delavcem, dasiravno se nahajajo še v stalnih službah, z motivacijo, da njihove slabosti in delanezmožnosti niso posledica običajnih obolenj, temveč posledica starosti, ki nastopa z nadoho in poapnenjem žil. In tako imamo slučaje, da se sedemdesetletnemu delavcu, ki dela že 40—50 let nepretrgoma v istem podjetju in je ves ta čas plačeval prispevke za zavarovanje, ne prizna nobena hranarina, če se javi bolnim, češ: »Vi spadate že v starostno zavarovanje, bolniška blagajna pa ne zavaruje za starost, ampak samo za bolezen.« In tako morajo ti starčki po zaslugi takih-le rodoljubov, kakor je člankar, ki nosijo pri vsaki priliki blagor naroda in prospel države v svojih ustih, zadnje dni svojega življenja zapuščeni in brez vse pomoči čakati svoje zadnje ure, ker so ti gospodje vse do danes sabotirali starostno zavarovanje.

Člankar se naj nikar ne boji, da bi OUZD komu vsaj eno paro preveč dal; dosti bo še ostalo za obrtno banko. Kar se pa tiče zdravniške službe pri OUZD, je pa to več ali manj tehnično vprašanje, o katerem naj bi se člankar prej informiral na pristojnem mestu, predno iznaša svoje modrosti. Edino, pri čemur mi soglašamo s člankarjem, je kritika birokratizma; toda ravno on ima najmanj pravice se pri tem razburjati, ker spada sam med tiste ljudi, ki so leta in leta trobili v centralistični rog. In današnji centralistični stroj v socialnem zavarovanju je

samo sad njihovega večletnega truda. S pametno decentralizacijo in poenostavljenjem notranjega poslovanja bi se dale upravne sile, ki jih požira danes nesmiselni birokratizem, na drug način produktivneje porabili in mnogo nepotrebnih stvari, ki se smatrajo danes za neumestne šikane, bi se dalo odpraviti; s tem bi se odpravil pa tudi povod za upravičene in neupravičene kritike. Vendar ne na način, kakor ga predlaga člankar, ki predvideva za ljubljanski okrožni urad še enkrat toliko poslovalnic, kakor jih ima sedaj pri svojih 104.000 članih. Uradništvo se na ta način ne bo moglo zmanjšati, še manj pa da bi se ščipalo pri njegovih itak nezavidnih prejemkih. Kompenzacija tistih milijon dinarjev državne podpore za zavarovanje v celi državi pa je gotovo premajhna, saj troši zavarovanje samo več kot

tridesetkrat toliko letno za svoje socialne ustanove.

Torej, delajte raje na to, da se čimprej oživotvori že davno sklenjeno zavarovanje za onemoglost, starost in smrt; delajte, da se socialni položaj našega delavstva zboljša, da doseže nivo, kakor ga ima v drugih državah; potem šele lahko primerjajte naša socialna bremena z onimi v drugih državah. Ako je sploh govora o kakem razmerju med kapitalom in delom, potem naj nosita oba sorazmerno tudi dobiček in riziko, ne pa da bi nosil delavec riziko, podjetnik pa le dobiček. S predlogi, kakor je tisti, da naj delavci nosijo vse prispevke za socialno zavarovanje, delodajalci pa naj potem odločajo in upravljajo z njihovimi fondii, pa naj člankar raje zabava enakomisleče v ožji družbi in naj v javnosti ne izziva.

K vprašanju zedinjenih držav v Evropi.

Poljski zunanji minister Zaleski je podal uredniku lista »Kurier Poloni« nekaj misli v ideji Panevrope. Minister pravi med drugim:

Macdonald in Briand sta v debatah desetega zasedanja Društva narodov podala neke nove pojme o mednarodni politiki. Nahajamo se nedvomno v dobi pregrupiranja mednarodnih sil. Misli, ki sta jih povedala Briand in Macdonald glede ustavitve evropskih zedinjenih držav, niso nič novega za Društvo narodov in za posamezne države, ali treba je predvsem vedeti, katera teh misli je najvažnejša.

Ideja zedinjene Evrope ni samo lepa, ampak ona postaja bolj in bolj stvaren politični program pod pogojem, da se osnuje na načelih jamstva in spoštovanja suverenitet vseh držav in absolutne varnosti mej. Razentega bo potrebno, da zahteva po ekonomskem liberalizmu ne postane prevelika, ker je treba delati na to, da se ustvari prava gospodarska skupnost. Ta program se pa ne da izvesti v nekaj tednih ali mesecih, kar priznava tudi Briand, ker kot spreten diplomat ve, da se tak obsežen program ne da usiliti, marveč mora predvsem dobiti med interesenti zaupanje.

Memorandum, ki ga namerava francoska vlada poslati evropskim

vladam, bo spraval vprašanje na praktični teren in na podlagi odgovorov vlad bo mogoče pričeti graditi. Razprava o predmetu bo odpravila utopistično razumevanje inicijative ter rodila praktične predloge.

Dalje je izjavil minister, da se je seja mnogo bavila z gospodarskimi problemi ter da se pojavlja zlasti želja po gospodarskem liberalizmu (svobodna konkurenca, bolj nego kdaj prej in to zaradi sodelovanja predstavnikov angleške delavske stranke.

Države z manjšo industrijo se seveda protivijo gospodarskemu liberalizmu na škodo manj razvitih gospodarskih edinic, dokazujejo potrebo, da se vpostavi med kmetijskim in industrijskim problemom ravnotežje. V ta namen je treba povčati kupno moč pretežno kmetijskih dežel, kar se godi s povečanjem kroga konsumentov.

Ta načela so se sprejela v Društvo narodov in Zaleski misli, da je s tem dosežen precejšen del konstruktivnega napredka o nadvladi velikih držav z razvito industrijo nad državami v manj razvito industrijo.

Izjavo Zaleskega smo priobčili zaradi tega, da čitatelji vidijo, kako presoja današnja diplomacija razvoj Evrope.

Velika Ljubljana?

Mesto Ljubljana postaja lepo mesto in seveda, ker je lepo, bi bilo rado tudi večje, veliko, ne pa pritlikavo. S to mislijo, da bi se pričela akcija za priklopitev okoliških občin in krajev mestu Ljubljani, je prvi bolj resno pričel pokojni župan dr. Perič. Govorilo in pisalo se je o tem vprašanju že preje, toda vedno so bili vmes politični razlogi, ki so hoteli imeti od mesta neodvisno okolico, nikdar se pa ni nihče spomnil, kako velikega pomena je velika občina gospodarsko, zlasti pa socialnopolitično.

V Beogradu se je baje načelo to vprašanje iznova, kakor posnemamo po časopisnih vesteh na intervencijo ljubljanskega županstva. Po načrtu bi se priklopili mestu predkrajci Zgoranja Šiška, del Ježice, velik del Most in Vodmata ter Vič-Glince. Mesto bi naraslo s tem za okoli 20 do 24 tisoč prebivalcev in bi štelo potem do 80 tisoč prebivalcev.

Seveda nam ni na tem, da bi se bahali z velikim mestom. Mi vidimo pač v večjem mestu večjo socialnopolitično moč, ki je danes raztresena po posameznih okoliških občinah, ki

morejo v socialnopolitičnem in tudi v šolskem pogledu storiti jako malo. Verujemo tudi, da se bodo nekateri okoliški kraji upirali priključitvi Ljubljani. Toda to se ne bo godilo v interesu občine, še manj v interesu občanov, ki so večinoma delavci in imajo največji interes, da pripadajo veliki občini, ki gospodarsko pomeni, marveč zgolj iz osebnih predsodkov ali pa slavohlepu in hrepenenju po krajevni oblasti, ki pa občanom ne more ničesar nuditi.

Istotako pa kakor je velika občina zmogljivejša, da vodi boljše socialno politiko, tako more velika občinska gospodarska podjetja snovati in vzdrževati le velika občina.

Pripominjamo še, da je velika občina delavcev, ki stanujejo danes v okolici, zaposlenih v področju mesta Ljubljane in vendar nimajo ne socialnih ne kulturnih kravic, a tudi občina nima od njih ničesar.

Združenje okoliških krajev mesta Ljubljane je torej dobra misel ter potrebna vse moralne podpore.

Velika Ljubljana bo velika socialna enota.

Dogodki v Avstriji.

Krščanski socialci se pripravljajo na zameno vlade. Vlada dr. Streeruwitza bo izdelala samo še reformne predloge za ustavo, v kolikor se je dosegel sporazum med strankami. Novo vlado bo sestavil, kakor mislijo krščanski socialci, dunajski policijski predsednik dr. Schober in bo njegova vlada, kakor zagotavlja presumpitivni kandidat za kanclersko mesto, preprečila vsakršen nasilen prevrat. Tudi socialni demokrati so mnenja, da je zmagal princip, da se ustavno življenje ne bo motilo.

Parlament se bo sestel še 26. t. m., to je tri dni pred heimwehrovsko paradno na Dunajo, kar pomeni, da dogodkom ne pripisuje posebne važnosti, da bi bil mogoč v takem trenutku nepremišljen korak.

Socialni demokrati se v fašistično paradno ne bodo vtikali; komunisti pa agitirajo za to, da se prireditev razžene, kar bi razmere samo poostrilo.

Socialni demokrati zahtevajo razpust parlamenta, če ni v stanu pozitivno delati na izpremembi ustave; meščanskim strankam pa ta zahteva ne ugaja, ker je bodoči volilni rezultat jako negotov.

Predvsem je pa potrebno, da poznamo zahteve glede na revizijo ustave, ki jih stavita nasprotni politični grupaciji.

Združena fronta proti socialni demokraciji zahteva naslednje ustavne in državnopravne reforme:

1. Izpremembo položaja zveznega predsednika. Predsednika republike naj voli direktno ves narod. Najvišji predstavnik države imej pravico imenovanja ministrov ter vlade.
2. Depolitizacija uprave in ministrstev.
3. Učvrstitev državne avtoritete.
4. Ureditev policijskega vprašanja.
5. Reforma zakonodavnih teles in zakonodavnega postopka v parlamentu.
6. Ustavni položaj Dunaja.
7. Reforma tiskovnega zakona in zakona o poroti.
8. Delovna svoboda.
9. Reforma volilne pravice.

Socialna demokracija se je tudi izrekla za revizijo ustave in posta-

vila svoje smernice, ki gredo za tem, da se ljudska samovlada izpopolni, dočim se nasprotniki, zlasti krščanski socialci, zavzemajo za utesnitev veljavnih pravic.

K reviziji ustave predlagajo socialni demokrati:

1. Izpremembo volilnega reda z ustanovitvijo manjših volilnih okrožij z večjimi listami za presežke.
2. Pravica parlamentarne manjšine in prebivalstva da zahteva plebiscit.
3. Izpopolnitev samouprave z ustanovitvijo okrajnih in okrožnih občinskih zvez.
4. Samoupravna telesa smejo predvideti izdatke samo, dokler so kriti z davščinami; dosedanja razdelitev davkov med dežele in občine naj se opusti, a deželam in občinam naj se vrne pravica doklad na državne davke.
5. Ureditev pristojnosti zveze in dežel v šolskih vprašanjih; stavni zakon o notranji upravi v deželah; ustavni zakon o temeljnih pravicah; zakon o materialni odgovornosti države in uradništva na škodo zasebnikom.

Te zahteve zagovarja »Arbeiter-Zeitung« in pravi, da bi pod nobenim pogojem ne bilo mogoče pristati na revizijo ustave, ki bi pomenila omejitiv ljudskih pravic in zadušenje demokracije, ker ni povoda za to. Učvrstitev države se da doseči v Avstriji samo s spoštovanjem pridobljenih pravic in večjo ingerenco naroda na politični razvoj.

Berlinski »Vorwärts« pravi k avstrijskemu vlad. mirnemu presojanju položaja, da bi morala dunajska vlada imeti v tem trenutku manj miru in več energije. Avstrijska vlada ne nosi ogromno odgovornost samo pred avstrijskim ljudstvom, ampak pred vsem nemškimi narodom in pred vso Evropo.

Glavni povod vsem napetostim je dunajska občina; vzeti ji hočejo avtonomijo. Dalje hočejo napraviti poseben zakon o strokovnih organizacijah in jim omejiti delovanje. Poleg tega pa tudi uvesti razredno volilno pravico. Vse to so stvari, ki bi znatno omejevale pravice enega dela državljanov, zato je tudi politična borba razumljiva.

Potreba miru.

V septemski številki svoje »Review of Reviews« se bavi Wickham Steed z notranjo in zunanjo politiko delavske vlade in z razmerjem »Trade-Unije« (strokovnih organizacij) do svetovnopoličnih problemov. Steed prihaja do zaključka: »Socialni in mednarodni mir je za doseg idealov Trade-Unije absolutno potreben. Trade-Unija ima ravno tiste interese za mednarodno politiko, kakor katerakoli druga skupina delodajalcev ali bankirjev. Zakaj mednarodna politika se

bo le v dobi miru kot pomoček na poti k skupnemu delovanju obnesla. Menimo, da so Anglija in narodi britske države bolj poklicani kakor katerakoli narodna skupnost sveta, da postopoma dosežajo višji gospodarski standard in višje socialne in politične cilje. Stremenje za doseg teh ciljev bo odprlo vrata patriotizmu najboljše kvalitete. Če britski narod spozna in dobi dobre voditelje, tedaj utegne napraviti človeštvu neprecenljive usluge. In veselimo se, da so že tako lepo začeli.«

Talpa:

Kulturne notice.

Mlada in stara Nemčija. Boj med starejšo in mlajšo generacijo se ne bje nikjer s toliko ljutostjo kot v Nemčiji. Revolucija leta 1918. je sicer zapodila Viljema in odpravila tudi dvore v posameznih deželah rajha, ni pa mogla izkoreniniti stare miselnosti, ki je vkoreninjena ne samo med plemstvom, ki ga je Viljem močno protežiral, temveč tudi v malomeščanskem svetu, ki kar ne more pozabiti na kajzerja in lepe stare čase. Nasprotno pa je vse, kar je v Nemčiji mladega in svežega, ne samo za novo državno obliko, temveč tudi za najširšo demokracijo in za pacifizem. Zlasti zanimivo je, da se izrekajo za moderne ideje tudi vsi pomembnejši pisatelji, katerih dela so prepojena z moderno socialno in odločno protivojno tendenco. Pred vojno je služila večina pesnikov režimu, skušajoč ustvariti iz države kasarno, in pri zgradbi te kasarne se je udeleževala tudi večina oficijelnih znanstvenikov, ki so govorili o rumeni nevarnosti, s čimer so opravičevali oboroževanje, in o nemškem »drangu« na vzhod; večina nemških zgodovinarjev je vključil nemški natančnosti močno kvarila zgodovinska dejstva, skušajoč v nemški preteklosti najti ideale za svojo dobo. Mladi nemški pisatelji in pesniki so zapustili spolzka tla »stare slave« in zato povzročajo stahlhelmovskim in malomeščanskim krogom bridke skrbi. Vsakdo ima priliko čitati v nemških reakcionarnih dnevnih dolge jeremijade, v katerih se puhle glave pritožujejo nad tem, da mo-

derni nemški pisatelji nočejo ničesar več slišati o »nibelunski zvestobi« in novi vojni, ki naj vrne narodu slavo, industrijskim krogom pa kolonije. Nemškemu plemstvu in meščanstvu so še zlasti nesimpatični vojni romani, ki so postali v zadnjih letih literarna moda in ki skušajo bolj ali manj posrečeno opisati vojne strahote in grozote. Ti krogi nasprotujejo celo romanu Remarquea »Im Westen nichts neues«, dasi je roman pisan brez tendence, kar je pisatelj tudi sam povedal v dolgovzmenem intervjuju v »Die literarische Welt«. Ker se je v zadnjem času razširila vest, da bo Remarque predlagan za Noblovo nagrado, je nemški častniški zbor poslal v Stokholm celo protest. V takih okolnostih je jasno, da je moral zbuditi še večje ogorčenje po mojem mnenju najboljši nemški vojni roman »Der Streit um den Sergeanten Gri-scha«, ki ga je spisal Arnold Zweig. Ta roman preveča občeloško čustvo, odkljuje se pa tudi po odločnem sovrststvu do vojne, ki je ponižala človeka v žival. Proti temu romanu in njegovemu pisatelju je napisal »Deutsches Adelsblatt« (glasilo nemškega plemstva) pamflet, ki nam jasno odkriva miselnost nemških »visokih« krogov. V tem pamfletu čitamo med drugim tudi trditve, da »nemški narod v svoji sijajni moški zvestobi naravnost kriči po nekdanjih voditeljih, za katere seveda Zweig in pa z njim vsa mlada Nemčija prav nič ne marata. Ultracijonalistom tudi ni prav, da opisuje Zweig v svojem romanu življenje in trpljenje ruskega vojnega ujetnika, ki je bil nedolžen obsojen na smrt, in pa nekega simpatičnega Žida, češ, da skuša pisatelj s tem »vcepiti nem-

Dnevne novice.

Energičnega odgovora potrebuje predsednik društva hišnih posestnikov g. Frelih, ki je na zborovanju hišnih posestnikov v Mariboru zopet trdil, da ni pomanjkanja stanovanj ne v Ljubljani, ne v Zagrebu in ne v Beogradu. Kaj takega more trditi le, kdor hoče na demagoški način dopovedati javnosti in javnim upravam nekaj, kar ni resnica. Ali mislite, da leta v Ljubljani okoli tisoč strank za zabavo okoli hišnih posestnikov, magistrata itd. ter išče stanovanja? In če bi bilo tudi dovolj velikih stanovanj, kar pa tudi ni res, s tem potreba stanovanj še ni odpravljena. Polovico do dve tretjini zaslužka mora delavec dati za stanovanje s sobo in kuhinjo; vsako večje stanovanje pa velja več kakor ves njegov zaslužek. Več kot polovica rodbin se nahaja v takem položaju. In predsednik društva hišnih posestnikov hodi okoli po državi in oznanja s povzdignjenim glasom, da je — dovolj stanovanj. Že zadnjič smo rekli, da bi bilo treba to vprašanje statistično dognati in dokazati neresnost teh govoranc. Mi še ponovno povdarjamo, da stanovanj ni dovolj, in še tista, ki so, so tako draga, da jih delavčev zaslužek ne prenese. Če gospod Frelih govori, se nam zdi ravno tak, kakor tisti prerok, ki je rekel, da svet ne bo nikoli preobljuden. Podpirajte izseljevanje, imamo puščavo Saharo, Gobi, Sibirijo, in če vsa ta obsežna ozemlja naselite, ostane še vedno tri petine površja zemlje — morja, ki ga lahko naselite. Tako je rekel. In g. Frelih misli tudi nekako tako. Na dejstva pozablja.

Cilj in cilji. Svetovna naziranja imajo svoje cilje. To je zakon razvoja. Vsak nov cilj pa, ki se porodi v telku razvoja, je pa vendarle korak k popolnosti človeške družbe. Zdi se človeku včasih, da je dobra velika ideja oslabela, vendar v večnih zakonih duha in narave ni tako. Koliko idej, koliko trenutnih razpoložanj se je rodilo, ali končno pa le vidimo, da vse velike ideje streme le po popolnosti človeške družbe, po človečanstvu, po sreči človečanstva. Zato človeka ne sme biti strah pred praznimi strahovi, ki rogovilijo po svetu in razburjajo po lepi bodočnosti hrepeneče človeštvo. Vsaj je vendar v vseh teh pojavih, če tudi prikriti, duh, ki preraja človeštvo k popolnosti in sreči.

Pogajanja med Jugoslavijo in Bolgarijo so se pričela s tem, da zamenjata obe vladi načrte o obmejnem pasu in likvidaciji obmejnih posestev. Na podlagi načrtov se bo sestavil šele pravilnik za začasno izvedbo ukrepov, ki so bili sprejeti na pirotski konferenci. Pogajanja o dvo-lastniških posestvih in nevtralni ceni se prično tri mesece pozneje. Tudi nova konferenca se bo vršila na željo Jugoslavije v Pirotu.

Izprememba v jugoslovanski vladi. Minister javnih del Savković je obolel ter je odšel v inozemstvo. Njegove posle je prevzel minister brez portfelja Nikola Uzunović.

Vojne dolgove Franciji bo plačala Jugoslavija na ta način, da odstopi nemške reparacije. Nemčija bo na ta račun plačala 60 milijonov zlatih mark v 37. letih.

Otvoritev palače poštne hranilnice v Ljubljani se je izvršila v soboto. Palača se nahaja na Aleksandrovi cesti tik Narodne galerije (Narodni dom).

Ustanovitev protituberkulozne lige. V četrtek se je vršil v Ljubljani v dvorani Okrožnega urada za zavarovanje delavcev sestanek za ustanovitev protituberkulozne lige za Slovenijo. V pripravljajni odbor so bili izvoljeni: dr. Bohinjec, dr. Jamar, dr. Rus, dr. Petrič, dr. Pless in F. Uratnik. Liga ima prav lep namen: boj proti najbolj razširjeni kugi, ki čisto neopaženo gloda na življenju tisočev in tisočev ljudi. Vsekakor je pa tuberkuloze največ kriva socialna beda, slabo življenje, revščina, nezdrava stanovanja itd. Boj proti tuberkulozi torej ni samo boj proti kugi, ampak je ustanova, ki naj bi poiskala vzroke in jih skušala odpraviti. Izvoljeni odbor je začasen in ima namen izdelati pravila in sklicati nov sestanek. Organizacijo lige in dela prevzema Okrožni urad za zavarovanje delavcev.

Avstrijski Heimwehri postajajo nekako manj agresivni. V svojih groznjah so se preveč zaleteli, kar je na inozemstvo alarmantno vplivalo in je zato odpovedalo svoj kredit. Avstrijski bankirji že tožijo, da avstrijski vrednostni papirji v ceni padajo in se boje še hujših posledic. To je dalo povod, da so nekateri avstrijski gospodarski krogi odpovedali Heimwehrom svoje podpore. Torej se kaša ne bo tako vroča jedla, kakor se kuha, čeprav »Reichspost« in »Wiener Journal« še naprej vpijeta na marksiste. Antimarksisti zahtevajo uvedbo takozvanega »Antiterorgesetza«, to je, da bi podjetniki sprejemali v svoje obrate tudi neorganizirane ali kogar bi se jim ljubilo. Tega dosedaj niso mogli, ker so imeli v vseh obratih marksisti svoje strokovne organizacije, ki so dovoljevale sprejem v delo samo takim ljudem, ki so bili pri njih organizirani. To pa podjetnikom nikakor ne gre v račune in zato toliko vpitja. Otto Bauer pa je pred par dnevi na kongresu kovinarjev izjavil, da naj bi mesto famoznega »Antiterorgesetza« uvedli obvezno uporabo javnih borz dela, pri katerih naj bi delodajalci iskali delovnih moči, mesto da pod roko nastavljajo razne temne elemente.

Člen 19. mirovne pogodbe. Kitajski delegat je na seji Društva narodov predlagal, da naj se izpremeni

škemu narodu mišljenje, ki je tuje njegovi krvi« (stara in preživela rasna teorija) in da se postavlja s tem proti lastnemu narodu. Društvo nemških književnikov na pamflet ni molčalo in zadnje besedo je govorila sodnija, ki je kaznovala urednika, ki je pamflet priobčil, z občutno kaznijo.

Literarni boj tudi pri nas. »Jutro« in »Slovenec« sta začela v zadnjem času v svojih kulturnih rubrikah boj proti sodobni naši književnosti, ki se odkljuje po socialni tendenčnosti. Za ta boj so dobra vsa sredstva in kritiki se prav nič ne sramujejo, če resnico malo zmaličijo. Pred kratkim je »Jutro« to dokazal č. s člankom, priobčenim v kulturni rubriki našega lista. Zadnjič pa se je obregnil ob naše socialne pisatelje in pesnike v številu 214 »Slovenca«. Anton Vodnik. Anton Vodnik je slovenski pesnik pobožnih pesmi, ki jih pa menda radi nejasnosti in čudno zverženih občutij ne čitajo niti pobožnjakarji, ki se štejejo med inteligenco, kaj šele drugi. Poezija — napisana za desetorico prijateljev in znancev! O priliki recitacijskega večera, ki ga je priredil v Ljubljani Ludvik Mrzel, je napisal Vodnik o njem: »... prinesel nam je tolažbo in upanje v uri, ko se nam dvom in srd zlivata v obsodbo novejšje slovenske generacije... radi šarlatanov in ciničnih pamfletistov med njimi radi službe neslovenskemu političnemu materializmu«. Iz tega citata je razvidno, da Vodnik odklanja v poeziji vse tuje »neslovenske« uplive in da skuša črpati vse samo iz slovenstva. Mi nimamo proti temu nič, zdi se nam pa, da je pozabil povedati, da velja to samo za slučaj, če ostane slovenski narod tako

cerkven, kot je danes. Kajti Vodnik je — po njegovih pesmih sodeč — predvsem katolik, potem šele vse drugo. Razen tega se mi zdi, da ni nikdar resno preštudiral naše literarne zgodovine; če bi jo, bi moral spoznati, da je rasla naša književnost vedno pod vplivom evropskih struj, ki so bile v nekaterih dobah zelo liberalne; po njegovem je torej vsa naša kultura prepojena z »neslovenskim« duhom, ki je »kvarno« vplival na naš narod, razen seveda v dobi — protireformacije. Slovenci smo živeli v istih ekonomskih razmerah kot ostala srednja in zapadna Evropa, zato smo imeli kulturo zapadne Evrope in prav zato se je začela tudi pri nas razvijati proletarska književnost.

Zavedamo se, da moderna proletarska književnost ne more biti vseč raznim »subtilnim« pesnikom niti obema glasiloma slovenskega meščanstva, »Subtilni« pesniki dobro čutijo, da je njih slava v zatonu in da produkti njihove »individualnosti« čudno kontrastirajo z dobo, ki v njej živimo. Zato ne najdejo pota med čitatelji in vse kričanje o krizi knjige je zaman. Kdo pa se še danes briga za »globeke« misli, »fina« občutja in namišljene bolesti pesnikov, ki si domišljujejo, da jih je bog obdaril z intuicijo, navdahnjenjem in slično mistično šaro?

Slovenska proletarska književnost je v najlepšem razvoju in tega razvoja ne bo mogel zavreti nihče. Pač pa vsi znaki kažejo, da smo v začetku literarnega boja, ki se bje zaenkrat šele po dnevnem časopisu. V revije še ni prodril — vkljub ocvirkom, ki jih tu pa tam servira »Ljubljanski zvon«. Ta revija se namreč zaenkrat še zaveda, da bi izgubila s Seliškarmem, Cer-

člen 19. mirovne pogodbe, ki pravi, da so določene meje držav nedotakljive. Vsakršna izprememba mej bi bila povod za vojno in posredovanje Društva narodov. S kitajskim delegatom soglašata tudi angleška delegacija, ki celo zahteva, če ne, bo sama odpovedala vse pogodbe. Mala antanta in velesile, zlasti Francija, so razočarane nad stališčem Anglije, češ, da bi se s tem postavila vsa konsolidacija držav, zlasti Evrope, na glavo. Anglija pa utemeljuje svoje stališče z drugega vidika. Treba je dati svobodo, ker je po vojni toliko bojov in napetosti, da se razmere razrede. Društvo narodov je pa mednarodni parlament, ki ima nalogo razmere bolje urediti kakor so.

Nemška industrija za Youngov načrt. Državna zveza nemške industrije skliče decembra meseca v Berlin izredno zborovanje, na katerem se bo razpravljalo o Youngovem načrtu in njega izvedbi za Nemčijo. Že sedaj pa izjavljajo, da se ne marajo družiti s pustolovci in prevratniki, ki hočejo z ozirom na ta načrt izpremeniti nemško politiko. — S tem so dobili Huggenbergovi »Stahlhelmovci« jako močno brco, ki sim bo vzela precej poguma v njih akciji za uvedbo fašizma v Nemčiji.

Nova monarhistična zarota v Rusiji? Ruski listi poročajo, da je bila iz Leningrada po vsej Rusiji razpletena monarhistična organizacija, ki je imela namen napraviti prevrat ob ugodni priliki. Vodja zarote je bil bivši gardni stotnik Hiller. Zarotniki so se bavili z različnimi meščanskimi poklici ter obenem snovali zaroto. Razpolagali so z orožjem in drugimi vojnimi potrebščinami ter denarjem. V Leningradu je aretiranih pet glavnih voditeljev, v Moskvi in drugod pa že tudi okoli 500. Gre baje za privrženca velikega kneza Cirila. Organizirali so stavke in upore proti sovjetom ter širili nezadovoljnost z režimom. Seveda je odkritje zarote napravilo veliko razburjenje v režimskih krogih.

Francoski podjetniki so si v času zasedbe Porenja in saarskega ozemlja prisvojili premožgokope in industrijo. Sedaj navijajo cene tem podjetjem, češ, da so mnogo investirali vanja ter da so na vrednosti pridobila.

Pogajanja med Anglijo in Rusijo. Sovjetska vlada je sporočila potom norveške vlade britanski vladi, da bo 23. t. m. Dvoglevskij, sovjetski poslanik v Parizu, odpotoval v London, da obnovi pogajanja glede vpostavitve angleško-ruskih odnošajev.

Vlada Voldemaras v Litvi odstopila. Na željo predsednika republike Smetona je Voldemarasova vlada odstopila. Predsednik je pooblastil svojega svaka Tubelina za sestavo nove vlade. Profesor Voldemaras je voditelj nacionalistov in se je z vojaškim državnim udarom dne 17. decembra 1926 polastil oblasti. Boril se je zlasti proti socialnim demokratom, narodnim socialcem in krščanskim demokratom. V začetku njegovega vladanja je bilo več poizkusov upora proti njegovi vladi, ki jih je vse zatrl. Zelo ostro je nastopal proti opoziciji z obsodbami; deloma so bežali opozicionalci v inozemstvo. V inozemstvu se je Voldemaras uveljavljal kot spreten diplomat. Vodil je do decembra 1927 ostre spore s Poljsko. Odstopil je zaradi nesoglasja v vladi.

kvenikom in Kreftom svoje najboljše moči, zato rajši ostaja »svobodna« tribuna. Naši socialni pesniki danes lahko že pokažejo na svoja dela in — bodočnost je njihova!

Dr. Božidar Adžija. Od Platona do Marxa. (Razvoj sociološke ideje.) Južnoslovenska literatura o marksizmu je dokaj revna, zato nas mora razveseliti vsak nov pojav na tem polju; tem bolj pa moramo biti veseli tako dobre knjige, kot nam jo je podaril znani zagrebški kulturni delavec in znanstvenik dr. Božidar Adžija. Za predmet svojega študija si je izbral sociologijo, to je ono znanost, ki skuša najti zakone, ki vladajo in upravljajo življenje društvenih zajednic. V obširnem predgovoru nam podaja najprej definicijo sociologije, nato pa preiskuje razvoj sociološkega naziranja od Platona do Marxa ter nam skuša pokazati, kako so gledali na družbo in njen razvoj v različnih dobah. Obširno se peča pisatelj zlasti z marksizmom, kjer poljudno obrazloži historični materializem, dialektično metodo in teorijo o nadvednosti. Ob koncu knjige dr. Adžija

Rusi obračunavajo z belogardisti. Iz Pogranične v Sibiriji javljajo, da so sovjetske čete trčile skupaj z večjim oddelkom belogardistov (ruski caristični emigranti, ki se na kitajski strani bore proti svoji bivši domovini). V boju je bilo ubitih 12 belogardistov, 36 so jih pa sovjetski vojaki ujeli. Te bodo postavili pred vojaško sodišče in najbrže ustrelili.

Kakšne malenkosti razburjajo Italijo Glasilo Vatikana »Osservatore Romano« se je tiskalo doslej v Rimu zunaj Vatikana. Sedaj je papež preselil svoje glasilo v Vatikan, kjer so uredili jako obsežno redakcijo. Fašisti tolmačijo to preselitev tako, da se hoče papeževo glasilo odtegniti italijanski cenzuri. Čin proglašajo za demonstracijo proti fašizmu ter groze, da bodo v slučaju, če papež ne neha s svojo politiko napram fašizmu, list prepovedali v Rimu in celi Italiji. — Fašisti napadajo papeža kljub temu, da se je opravičil glede svojega zadnega govora pred študenti in italijanskem poslaniku v Vatikanu, z vso energijo.

Skupne kuhinje je pričela uvajati ruska vlada po mestih in večjih krajih S temi ustanovami hoče poceniti prehrano in štediti na živilih. Kuhinje so vsakomur dostopne.

Kongres za socialni napredek je bil v četrtek dne 19. t. m. v Curihu odprt. Predseduje mu dr. Karl Renner z Dunaja. Kongresa tega mednarodnega združenja za socialni napredek se je udeležilo 200 delegatov iz 16 držav.

»Na zahodu nič novega«. (Im Westen nichts neues.) Pisatelj Remarque je opisal v romanu »so grozoto zadnje vojne. Knjiga je čutno in živahno pisana. To knjigo, ki jo bere že ves svet, so v Italiji prepovedali.

Vrč hodí tako dolgo k studencu, da se razbije. Indijski fakir Bakaman je več let po raznih evrop. mestih kazal svojo umetnost. Dal se je v rakvi živega v zemljo zakopati; kjer je ostal tri ure; ko so ga zopet izkopali, je zdrav vstal iz rakve. Na svojih turnejah je prišel pred kratkim tudi v špansko mesto Cordoba, kjer je v potujočem cirkusu hotel ta eksperiment ponoviti. Pred mnogobrojnim, radovednim občinstvom se je dal položiti v preluknjeno rakev in zagrebsti v en meter globok grob. Po njegovem grobu so uvgusti in klovni nadaljevali svoje burke. Po pretoku treh ur so ga izgrebli in so rakev odprli. Občinstvo je napeto čakalo, kdaj se bo dvignil. Ostal je ležati. Nek pajac mu je posvetil v obraz, pa je v strahu spustil svetilko iz rok in zakričal v areno: »Pa je res umrl!« Izkazalo se je, da je tako. Praske po obrazu in rokah so pričale, kako si je prizadeval osvoboditi se iz svoje ječe, ko je prišel k zavesti, kar pa se mu ni posrečilo. Moral se je zadušiti. Pri tem je tudi prišlo na dan, da ni bil nikak indijski fakir, temveč Italijan Pietro de Castro. Gotovo ljudje bi rekli, da ga je zadela božja kazen, ker je izzival božjo previdnost!

30 let fabricacije fesov. Tovarne turških fesov v Strakovicah in okolici na Češkem praznujejo letos tridesetletnico svoje obstoja. Pred vojno je ta proizvodnja sijajno cvetela in je zalagala ves Balkan. Azijo in Afriko, kakor tudi ameriške prostozidarje s svojimi fesi v najrazličnejših barvah in oblikah. Način proizvajanja je bil tajen. Vsled političnih preobratov po vojni in zlasti vsled prepovedi nošenja fesov v turškem javnem življenju, ki jo je izdal

spretno zavrača kritike marksizma. Poglavja o marksizmu so gotovo najboljša in prav dobro delo bi storil oni, ki bi jih prevedel za našega delavca v slovenski jezik. — Knjigo, ki je odlično opremljena, krasita sliki Marxa in Engelsa. Vsem našim intelektualcem in onim ročnim delavcem, ki umejo hrvaški, jo najtopleje priporočamo. Naroča se pri založbi »Socialne misli«, Zagreb, Preradovičeva ul. br 42. Cena 20 Din.

Cankarjev »Hlapec Jernej« v nemščini. Ivan Cankar je začel prodirati tudi v nemški svet. Kot v druge jezike tako je bil tudi v nemščino najprej preveden »Hlapec Jernej«, brezdvomno eno najlepših socialnih del, kar jih premorelo evropske književnosti. Prevod je oskrbela Jirka, izdala ga pa je založba Niethammer, Wien-Leipzig.

Tone Selškar, naš najboljši socialni pesnik, je prevzel souredništvo novega mladinskega lista, ki ga bo začela januarja 1930. izdajati Mladinska matica. List obeta biti prav zanimiv. V vabilu na naročilo obljubujeta urednika, da bo iz njega dihala sodobnost.

Kemal-paša, je pa ta industrija preživljala težko krizo. Zato so se morale te tovarne preustrojiti. Poleg fesov izdelujejo danes predvsem športne čepice, volnene odeje in double sukno.

Maribor.

Kongresa hišnih posestnikov, ki se je kakor znano vršil v nedeljo, so se udeležili delegati iz cele države in tudi iz inozemstva. Hišni gospodarji so razpravljali o silnih krizih in težavah, s katerimi se morajo boriti. Prav posebno pa je tožil delegat iz Avstrije o nerazumevanju avstrijskih najemnikov za težak položaj in poklic hišnih lastnikov. Kongres je bil soglasen v tem, da društvo ne vodi boja napram najemnikom, ampak se bori zgolj samo za svoje »pravice«. Napravili so tudi sklep, da bodo sezidali v Mariboru lep društveni dom, ki naj postane res dom in torišče hišnih lastnikov za bodoče boje. (Če bo v ta namen treba povisati najemnine, se bo to najemnikom pravočasno sporočilo.) Nazadnje je pa vendarle čudno, da imamo kljub krotkosti in ponižnosti hišnih posestnikov vsak dan nekaj deložirancev na cesti in pa — neverjetno draga stanovanja.

Avtomobilske nesreče se množijo. Rapiden razvoj avtomobilizma v naših krajih prinaša razmeroma mnogo nesreč seboj. Minulo nedeljo se je smrtno ponesrečil mariborski veletrgovec z manufakturo Ludovik Pauser, in sicer na Koroški cesti pri Brestnici. Na istem mestu se je pred kratkim dogodila podobna nesreča. Vzrok tako pogostim nezgodam je iskati pred vsem v tem, da ceste današnjim popolnoma spremenjenim prometnim razmeram ne odgovarjajo. Ceste so bile pač zgrajene za razmere in potrebe, kakršne so bile pred avtomobilizmom, iste so predvsem ozke ter mnogokje strme z ostrimi ovinki. Taka je tudi Koroška cesta, dasi je avtomobilska voznja po tej cesti sicer zelo romantična, vendar za dirke, kakršne izvaja večina naših avtomobilistov, ni. Poleg tega pa je iskati vzrokov za tolike nezgode v tem, da mnogi vozniki niso kdove kako v tej stroki izurjeni. Največ nesreč se dogodi ob nedeljah in praznikih, torej ne pri delu, ampak na zabavnih voznjah, ko igra neredkokdaj tudi demon alkohol svojo vlogo, katerega pač ni mnogo potrebno navzlic kompliciranim ter neurejenim cestam. Avtomobilizem pa se za naše razmere, zlasti v zadnjem času, dokaj hitro razvija in se še bo. Proti temu se ne more ničesar storiti, pač pa bi imeli merodajni činitelji dolžnost, skrbeti sproti za prilike, kakršne čas zahteva. Ne le, da bi bilo obstoječe ceste treba urediti, da bi kolikor mogoče odgovarjale potrebam časa, marveč bi bilo treba takoj delati na to, da se v doglednem času zgradijo posebne avtomobilske ceste, ki niso nič novega in ki bodo morale priti. Dokler pa teh ne bo, bi bilo treba svobodo dirkanja oblastveno omejiti in sicer z ozirom na kakovost ceste ter krajevne razmere različno. V Severni Ameriki imajo asfaltirane in zelo široke avtomobilske ceste, pa vendar ne vozijo z večjo brzino kot 30—50 km na uro, medtem ko drvijo naši avtomobilisti dostikrat do 80 in več km. Take vožnje niso nevarne samo za one, ki se vozijo, marveč še bolj za ostale pasante. Imejmo upanje, da se bo denar, katerega bo vrgel kuluk, res porabil s a m o za zboljšanje cest.

Preprečen samomor. V ponedeljek zvečer, ko je na Glavnem trgu

najlepše igrala godba žel. delavcev in uslužbencev pri izvajanju nevarnih akrobatskih vaj neke potujoče cirkuške družbe, si je hotel na dravskem mostu neki mladenič s skokom iz mostu v Dravo za vsako ceno končati svoje življenje. Od te namerere ga je skušala zadržati njegova spremljevalka, kar bi si ji pa ne bilo posrečilo, da ni priskočil na pomoč strojni stavec Ljudske tiskarne, ki je nesrečneža zadnji trenutek zopet potegnil čez ograjo na most ter ga skušal pomiriti. Tudi službujočemu stražniku se ni posrečilo trdovratneža odvrti od svoje namere; ko se je namreč nekoliko oddaljil od stražnika, se je skušal otrestiti spremljevalke, ki se ga je krčevito držala in že je bil mahoma zopet na ograji. A zopet so ga prijete močne roke, nakar ga je sprejel stražnik popolnoma v svojo oskrbo ter ga je odpeljal v varno zavetišče v hotel »Graf«.

Profesor Hilarij Tofan obsojen na eno leto težke ječe. Že lansko leto je »Del. Politika« poročala o nasilnem ravnanju vpokojenega profesorja Tofana s pri njem zaposlenimi služkinjami. Dalje časa se je po mestu govorilo, da pri njem zaposlene služkinje ali takoj zapustijo službo ali pa postanejo bolne. Pri zadnjem zasedanju tukajšnje porote, kjer se je moral omenjeni zagovarjati, je bilo tudi ugotovljeno, da je služilo pri vpokojenem profesorju v teku 30 mesecev nič manj nego 17 služkinj. V deloma tajni razpravi je bil Tofan obsojen na eno leto težke ječe radi javnega nasilja in pošilstva. — Prof. Tofan je ruske narodnosti; po vojni je prišel v Maribor, kjer si je pridobil jugoslovansko državljanstvo in je na to poučeval na mariborski realki do vpokojitve.

Nezgodá marib. trgovca. Trgovec z usnjem, g. Anton Ošlak, se je vozil z motornim kolesom po opravkih v Savinjski dolini ter je po nesreči na nekem ovinku zadel v obcestno drevo. Celjska rešilna postaja mu je nudila prvo pomoč. Ker je bila poškodba lažje narave, je bil oddan na lastno prošnjo v domačo oskrbo.

Nezgodá pri delu. V delavnici tukajšnje drž. železnice je zadobil strključavničar Matija Ivenšek težke opekline po telesu. Ko je namreč popravljal neko lokomotivo, se je na še nepojasnjen način odprl ventil, na kar je vrela voda oblila nesrečneža po celem telesu.

Delo dobe pri podružnici Javne borze dela v Mariboru: 10 viničarjev, 6 majarjev, 1 litograf, 5 čevljarjev za šivano delo, 1 krojač, 1 avtomehaničar, 3 elektriki, 10 pleskarjev in soboslikarjev, 2 tapetnika, 10 zidarjev, 5 tesarjev, 4 mizarji, 2 bakrokotlarja ter vajenci mizarske, usnjarske, kovaške in pekavske obrti. Vajenci dobijo vso oskrbo pri učnih mojstrih.

Prijatelji prirode, Maribor!

Četrtek, 26. sept. ob pol 20. uri: Prijavljenje udeležbe za nedeljski izlet. Nedelja, 29. sept.: Izlet skozi Vrhnji dol preko Glažute do Sv. Areha. Odhod ob pol 6. uri od vogala Frankopanove ceste in Stritarjeve ulice. Nedelja, 6. okt.: Izlet v Fram preko Habakuka. Odhod ob 7. uri od vogala Frankopanove ceste in Stritarjeve ulice. Nedelja, 13. okt.: Prva partija: Lisce, Zaslavje, 5 letnica tamošnje podružnice; odhod v soboto z vlakom ob 17.20. — Druga partija: k Sv. Duhu preko Selnice, nazaj od Fale z vlakom. Odhod ob 5. uri z Glavnega trga.

Detoljub, Maribor.

Sreda, 25. sept.: Napovedana popoldanska zapolnitev otrok odpade. — Ob 19. uri seja. Sobota, 28. sept.: Ob 16. uri petje in razgovor otrok, igranje. Nedelja, 29. sept.: Ob 14. uri odhod na Tezno; igranje.

Osnutek naredbe o odpiralnem in zapiralnem času trgovinskih in obrtnih obratovalnic v mariborski oblasti.

(Nadaljevanje.)

Čl. 7.

Mesnice in prekajevalnice smejo obratovati celoletno od 5. do 11. in od 16. do 20. ure, prodajalnice pekarskih izdelkov pa celoletno od pol 6. do 20. ure.

Čl. 8.

Kovaške in kolarske delavnice smejo obratovati celoletno od 6. do 12. in od 14. do 18. ure.

Podkovanje konj in živine je dopustno ob vsakem dnevnem času celoletno od 6. do 20. ure.

Čl. 9.

Za brivske, frizerske in kosmetične obrtne obratovalnice se določa obratovalni čas poleti od 7. do pol 13., pozimi od pol 8. do pol 13., celoletno od 14. do 19. ure, s pristavkom, da smejo obratovati:

1. ob sobotah in dnevih pred sobotnimi prazniki do 21. ure brez opoldanskega odmora, izvzemši obratovalnice v mariborskih predmestnih občinah Krčevini, Lajteršperku, Pobrežju, Studencih in Teznu, kjer se zapirajo ob 20. uri;

2. ob dnevih pred ostalimi prazniki do 20. ure brez opoldanskega odmora;

3. na velikonočni petek, binkoštni petek, predzadnji božični večer in Silvestrovo — 31. decembra — do 21. ure.

Čl. 10.

V pekarskih delavnicah se ne sme pričeti z delom pred 2. uro; končati se mora ob sobotah najkasneje ob 14., ostale dni pa ob 20. uri z izjemo ljutomerskega in ptujskega sreza, Medjimurja in Prekmurja, kjer sme delo v pekarskih delavnicah zaradi

drugačne ureditve tedenskega odmora trajati do 12. ure v nedeljo. Pripravljalna dela (izdelava testa, kurjenje peči) se smejo opravljati že od 24. ure dalje, toda le z neizogibno potrebnim številom delovnih oseb.

Čl. 11.

V času, določenem za opoldanski odmor, je tudi v krajih, v katerih ni to dopustno že po določilih čl. 1. te naredbe, obratovanje dovoljeno:

1. za odprte stojnice in krošniariio.

2. za slaščičarsko prodajalnice, če so združene s slaščičarskimi obrtnimi delavnicami,

3. za ostale obratovalnice:

a) ob dneh letnih in mesčnih sejmov,

b) ob dneh tedenskih sejmov, toda največ trikrat tedensko,

c) na velikonočno in binkoštno soboto in dan pred božičem,

d) na veliki četrtek v srezu mursko-soboškem,

e) z dovoljenjem pristojnega prvostopnega upravnega oblastva, kadar je to potrebno, da se prepreči kvarjenje blaga zbog atmosferskih vplivov.

Obrov: Kratek oris zgodovine pokojninskega zavarovanja privatnih nameščencev.

Mnogokrat ko sem prisostvoval razpravam naših strokovničarjev o koristnosti vpeljave splošnega starostnega zavarovanja, sem čital na obrazih poslušalcev eno misel, ki jo je treba med delavstvom najprej premagati, šele potem bo mogoče organizirati tak napor, da bo beseda o pokojninskem zavarovanju tudi meso postala.

Na vzgledu, kako daleč je uspelo že zavarovanje privatnih nameščencev, bi pa naše delavstvo lahko dobilo toliko vere — te namreč manjka — da je stvar pri resni volji res tudi izvedljiva. Kar je bilo mogoče nameščencem, bo mogoče tudi delavcem, če ravno z nekoliko večjimi težavami.

Ob priliki 10letnice Pokojninskega zavoda je imel ravnatelj dr. Sagadin, ki je zavod iz skromnih početkov organiziral, govor, ki v kratkih in jedrnatih potezah opisuje zgodovino dosedanjih naporov, da se je zavarovanje razvilo v današnjo višino. Če hočemo torej okrepiti vero, da je zavarovanje tudi za ročno delavstvo izvedljivo — in to hočemo — je najboljša preštudirati ta govor.

Dr. Sagadin je izvajal:

Slavni občni zbor!

Danes slavimo 20letnico obstoja zakona o pokojninskem zavarovanju nameščencev ter 10letnico poslovanja Pokojninskega zavoda za nameščence v Ljubljani. Ob današnji prireditvi pregledujemo uspehe 40letne borbe privatnih uradnikov za njihovo starostno preskrbo.

Ker nima drugega premoženja nego svojo delovno sposobnost, je privatni uradnik preskrbljen le dokler je zdrav in sposoben za službo. Grozi pa propast tako njemu samemu kakor tudi njegovi družini, če predčasno obnemore ali če umre, predno je vzgajil svoje otroke in jim preskrbel kruh.

Pretečo nesrečo je že zgodaj skušal z lastno pomočjo odvrniti. Ustanavljal je vzajemna in podporna društva, da bi imel v sili potrebno pomoč. Vendar je bila ta pomoč in podpora nezadostna tako radi preniknih podpor kakor tudi radi prekrajne podpore dobe. Razum teja je moral uvide-

*) K točki, kjer opisuje dr. Sagadin, kako je so bila predhodnik obveznemu starostnemu zavarovanju prostovoljna vzajemna in podporna društva, bo umestno, da spregovore krepko besedo naši zadrugarji pri »Kodesus«, ki so ustanovili starostni sklad baš zato, da vzbude za to vprašanje interes med delavstvom z željo, da bi bil ta prostovoljni sklad idejni predhodnik nekoč splošnemu zavarovanju.

ti, da preskrba na neobvezni, odnosno prostovoljni bazi nikakor ne uspeva, ker je le malo število njegovih tovarišev pristopalo k podpornim društvom ter, da so ravno najrevnejši in pomoči najpotrebnejši izostali.

Ko se je prepračil, da je sam preslab, da bi si iz lastne moči pomagal, se je zatekel k državi, da ona s svojo avtoritevo pomaga ustvariti preskrbo zanj za slučaj onemoglosti in starosti kakor tudi preskrbo družine za slučaj njegove smrti. Naprosil je državo, da uvede prisilno zavarovanje, ki bo za vse obvezno in ki bo obvezalo nameščenca, da mora že v mladih letih prispevati za svojo starost in ki bo predpisovalo, da tudi službodajalec pomaga v isti meri prispevati.

Leta 1888 je društvo privatnih uradnikov avstro-ogrske monarhije na Dunaju predložilo vladi prvo peticijo, da se uvede prisilna in vse privatne uradnike obsegajoča preskrba zasebnih nameščencev v obliki obveznega pokojninskega zavarovanja, pri čemur prispevki ne bi smeli presežati 10% službenih prejemkov in bi jih plačevali službodajalci in nameščenci vsak polovico.

Težka je bila borba za ta zakon. Šele po 20 letih se je uresničila želja privatnega uradnika, da je dosegel pokojninsko zavarovanje, ki je bilo uvedeno z zakonom z dne 16. decembra 1906 in razglašeno v prvi številki državnega zakonika leta 1907. Izvajati se je pričelo s 1. januarjem 1909.

Vendar zakon ni zadovoljil niti nameščencev, ker jim je premalo nudil, niti službodajalcev, ker jim je naložil novo preje nepoznano breme. Zato so nameščenci zahtevali izboljšanje že obstoječega zakona. Službodajalcem pa se je zagotovo, da se obstoječe breme prispevkov ne bo povišalo. S prehodom od 3½% na 4% obrestovanja premijskih rezerv so se naša sredstva za izboljšanje zakona, ki je bilo uveljavljeno z novelo leta 1914.

V tej obliki smo prevzeli zakon po svetovni vojni. V členu 275 st. germainške mirovne pogodbe je bila avstrijska država obvezana, da izroči, nasledstvene države pa, da prevzamejo imovino pokojninskih in ostalih socialno zavarovalnih zavodov ter da jo bodo vporabljale izključno v svrhu, v katero so bile nabrane. Narodna vlada za slovenijo je takoj po preobratu ustanovila Pokojninski zavod za nameščence v Ljubljani, a g. minister za socialno politiko je že leta 1919 razširil njegov delokrag tudi na Dalmacijo.

Svetovna vojna je uničila imovino naših zavarovancev. Zavarovanje, ki se je izvajalo v letu 1919, 1920 in prvi polovici 1921 na predvojni bazi, je postalo malone brezpomembno. Saj ni bilo niti 5% službenih prejemkov vračunljivih v pokojnino. Naša država, ki je naložila Pokojninskemu zavodu vsa bremena iz prejšnjega 10letnega zavarovanja, sicer ni mogla preskrbeti, da bi Pokojninski zavod prejel tudi potrebno imovino, ker je bila uničena, je preskrbela na drugi strani ne samo za to, da je pokojninsko zavarovanje ostalo v veljavi, temveč tudi, da se je zopet dvignilo na prejšnjo višino in zadobilo zopet svojo polno veljavo. Kakor je znašala pred vojno najvišja pokojninska osnova 3000 K, najvišja premija 30 K mesečno in najvišja pokojnina 2250 K letno, tako znaša danes najvišja pokojninska osnova 33000 Din, najvišja mesečna premija 330 Din in najvišja pokojnina 36.000 Din.

Tako vidimo, da nam svetovna vojna ni prinesla samo škode, nasprotno ustvarila nam je samostojen Pokojninski zavod lastnomo samoupravo, dočim poprej pri reševanju teh vprašanj nismo imeli besede.

Ker nam po sedanjem stanju zavarovanja manjka premijskih rezerv za 14½ let, kajti v letih 1919 do 1923 vplačane premije zadoščajo komaj za 7 mesecev sedanje zavarovanja, naši vpokojenci že se niso dočela preskrbljeni. Z valorizacijo premij na 12kratno višino, ki smo je izvedli leta 1924 in 1928, povišali na 17kratno višino ter s pomočjo Pokrajinskega pokojninskega sklada smo sicer rente povišali že na 62% predvojnih zneskov, vendar še to ni vse, kar vpokojenci od nas pričakujejo. Sicer pa uvidevajo in priznavajo, da je že veliko storjenega, kajti povišanje rent se je izvršilo brez posebnega povišanja premij in brez vsake denarne pomoči države, temveč edino s pomočjo dobrega gospodarstva z zavodovo imovino. Dobro gospodarstvo nam je omogočilo prehod od 4% na 6% obrestno mero kot računsko podlago za premije in rente kakor tudi ne malo Pokrajinski pokojninski sklad. Ker pa dosežemo povprečno 8% obrestovanje naše cele imovine, samo bili v stanu, da prevzamemo za naše vpokojence celo za 63.000.000 Din obveznosti, katere bomo v stanu, da jih v bodočnosti tudi amortiziramo.

To delo pa ni bilo lahko. Moramo si predočiti, da imamo v upravi zavoda zastopane 2 enakopravni delegaciji, ki zastopate službodajalce na eni in nameščence na drugi strani ter da so i eni i drugi izbrali za svoje zastopnike svoje najboljše moči. Če je razumljivo, da so nameščenci stremeli za čim boljšo ureditev starostne preskrbe, moramo tudi razumeti, da so se službodajalci na drugi strani branili zoper povečanje obstoječih bremen. Vendar moramo priznati, da so bili možje, ki so se vsedli tako pogostokrat k eni mizi, da uredijo ta težka vprašanja, uvidevni in razumni. Kajti nameščenci niso svojih zahtev pretiravali, službodajalci na drugi strani pa tudi niso bili nedostopni zmernim zahtevam nameščencev.

Tako smo dosegli:

1. Dobro razvito pokojninsko zavarovanje, ki nam ga svetovna vojna ni uničila, nasprotno se je po vojni celo izboljšalo za več kot za eno tretino.

2. Razmeram odgovarjajočo preskrbo vpokojencev, za katerga izboljšanje hočemo zastaviti vse sile.

3. Samostojen dobro urejen Pokojninski zavod, ki vrši svojo dolžnost, kakor mu je v zakonu predpisano ne le v korist zavarovancev, temveč tudi v procvit narodnega gospodarstva, kateremu vrača svojo 100milijonsko imovino s tem, da mu ga daje po zmernih obrestih na posodo in kupuje državne papirje ali ga pa direktno uporablja v naložbi nepremičnin.

Iz teja vidimo, da Pokojninski zavod kot izvršujoča institucija pokojninskega zavarovanja ni le ožjega pomena za privatne uradnike, temveč sta njegovaa veljiva in pomembna mnogo širši, da je živ udeležujoč se organizem v našem narodnem gospodarstvu, kateremu daje leto za letom vedno večja sredstva na razpolago.

Vsem, ki so pripomogli do tega lepega razvika, izrekamo svoje priznanje in zahvalo v imenu vse, zasebnih nameščencev in vpokojencev.

MALA NAZNANILA.

Albert Eccarius

popravlja poceni ure, zlatnino, srebrnino in gramofone. Prodaja tudi nove ure po nizkih cenah.

Produktivna zadruga mizarских mojstrov

R. Z. Z. O. Z.

Maribor, Vetrinjska ulica 18.

Mobilije. Lastna izdelava vseh vrst pohištva od navadne do najfinejših izdelave, iz mehkega, trdega, kakor tudi iz eksotičnega lesa, po znatno znižanih cenah, zelo solidno in dobro delo. Eno leto garancije. Samo pri Produktivni zadrugi mizarских mojstrov, Maribor, Vetrinjska ulica 18.

Tvornica štampiljk

in prodaja v to stroko spadajočih potrebščin

T. Soklič

Maribor, Aleksandrova c. 43.

V tekstilnem bazarju

Vetrinjska ulica št. 15

Maribor

se dobi pristno angleško sukno za obleke, plašče, svilo, platno itd. po najnižjih cenah. -- Oglejte si izložbe.

I. MARIBORSKA DELAVSKA PEKARNA R. Z. Z. O. Z.

Ustan. 1898 **MARIBOR, TRŽAŠKA CESTA ŠTEV. 36-38** Telefon 324

Prodajalne v **Slomškovi ulici št. 2** in na **Glavnemu trgu št. 18**

Moderno in higijensko urejena pekarna. — Priporočamo vsem organiziranim delavcem in delavkam naše okusno pečlvo v polni teži. Ozirajte se pri zahtevanju pečlva iz Delavske pekarnice pri vseh prodajalcih pečlva na **zavarovalno znamko D. P.**

Elektrotehnična delavnica

PRATTES & TRABI,

Maribor, Vodnikov trg št. 3.

Popravlja vseh vrst električnih strojev in aparatov, novo ovijanje sežganih elektromotorjev, dynamo-strojev, transformatorjev itd. Lastna preizkuševalnica, točna in kulantna postrežba, zmerne cene, nakup in prodaja porabljenih motorjev in dynamo-strojev.

Enkratna ponudba.

Vsakdo, kdor za pol leta, t. j. za čas od 1. aprila do 30. septembra naroči ali pa obnovi naročnino za Radlowelt, dobi po svoji volji eno izmed tukaj navedenih treh knjig od Hans Günther u. Dr. P. Stuker in sicer: Radioexperimente, Mk 3.80; Radio-technisches Lexikon, Mk 3.60; Wo steckt der Fehler? Mk 4.— zastonj. Naročite se še danes! Samo oni abonenti imajo pravico do premije, ki pošljejo naročnino do 10. IV. in 1 S (šiling) za pošto in zavojnino.

Kovčeki za potovanje,

torbice iz usnja, listnice, denarnice, gamaše, nahrbtniki v veliki izbiri in po najnižji ceni pri **Ivan Kravos, Maribor, Aleksandrova cesta 13.**

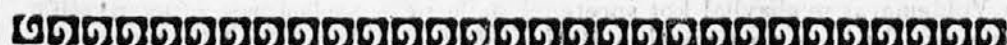
Ali ste že krili? svoje potrebe v tiskovinah ■

Dobavljamo vse tiskovine v prvovrstni izpeljavi in po najnižjih cenah za vsa društva, industrijo, trgovine, pisarne itd.

Ljudska tiskarna d. d.

Maribor, Sodna ulica št. 20

Ali že uporabljate „PROJA“ terpentinsko kremo za čevlje!

Dobliva se Jo povsod. Dobliva se Jo povsod.